

מזמור שירו לה' שיר חדש

רד"ק - הריעו לה' כל הארץ, אפילו האומות יש להם להריע ולשמוח בישועת ישראל, כי בישועתם תהיה תשועה לכל העולם שלא תהיה עוד מלחמה בעולם בין גוי לגוי. פצחו, פתחו שיר:

אלשיך - מזמור שירו לה' שיר חדש וכו'. הנה כתבנו במזמורים הקודמים כי עשרה מזמורים אלו משה אמרם, וכל אלו שלא נקרא בהם שמו, על גאולה העתידה ידברו. והנה במזמורים שבסמוך אמר כי לעתיד נשיר שיר חדש על הגאולה ועל התשועה בין על ישועתו יתברך כי שכינה בגלות כביכול בין ישועתינו הנמשכת ממנה, ועתה יאמר למה זה תמתינו מלשורר לה' על הישועה העתידה, כי הנה מעתה ראוי כי מזמור שירו לה' אותו שיר חדש העתיד אחר כי נפלאות עשה עד הנה ביציאת מצרים בימין ובשמאל, בימין פעולת דין ובשמאל פעולת רחמים. בימין, כי הושיע לו ימינו שהוציא שכינה מהגלות על ידי ימינו, וזהו הושיעה לו ימינו שהוא ימינך ה' נאדרי בכח (שמות טו ו), ובו עשה גם פעולת דין כי ימינך ה' תרעץ אויב (שם). ובשמאל רחמים, וזהו זרוע קדשו שהוא נהלת בעזך וכו' (שם טו יג). ואם כן מי שעשה כן אז, ודאי יעשה כן גם עתה:

ועוד טענה שנית כי הלא מעתה ראוי לשורר, כי הנה דרכו יתברך למהר את הקץ, ושמה יהיה (סנהדרין צח א) "היום אם בקולו תשמעו". כי הנה ראו עתה כי כן עשה בגלוי, כי הנה (ב) הודיע ה' ישועתו באומרו וענו אותם ארבע מאות שנה ואחרי כן יצאו (בראשית טו), הנה הודיע זמן ישועתו, ואחר כך לעיני הגויים גלה צדקתו היא הצדקה הגדולה שהקדים ישועתו ק"ץ שנה לזמן שהודיע, כי גאלם אחר רד"ו שנה. ואמרו רבותינו ז"ל (ילקוט שמעוני שמות רמא) כי זאת היתה צעקת שרו של מצרים אומרו, כי עדיין נשאר ק"ץ שנה מהזמן האמור בתורה. הנה כי לעיני העמים גלה צדקתו. ועל כן מעתה ראוי לשורר מטעם הנזכר:

ושמה תאמרו אם כל כך גדול כחו למה בהסתר עשה שישאלו כלי כסף וכו' במרמה עד ש"וינצלו את מצרים" (שמות יב), ולמה לא עשה שיתנו בעל כרחם על ידי מכות, לזה אמר אם כך היה עושה שיתנו ביד חזקה לא היו נותנים את לבם לרדוף אחרי בני ישראל על נכסיהם, ולא היה ענין קריעת הים בא אל הפועל, ולא היה מתקדש בעולם שמו של הקדוש ברוך הוא כי בדבר אשר זדו עליהם, אך עתה שעשו בערמה שלקחו בשאלה ערבו אל לבם לרדוף אחרי בני ישראל, באומרם אם היה כח בידם ליטול לא היו עושים בערמה, על כן שמו לבם לרדוף אחריהם באומרם כי בדרך טבע התנהגו ולא בהשגחה, עשו כן גם הם ויבואו אל המבול ויקדש בם שם ה'. וגם על כן נשתבחו ישראל שהיה הדבר בסוד י"ב חדש (מדרש שוחר טוב תהלים קיד), שאם היה מתגלה לא היה בא אל הפועל נס קריעת ים סוף. וזה יאמר (ג) זכר חסדו יתברך אשר נדר (בראשית טו) "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" ואמונתו בסוד היה לבית ישראל שישאלו, ומזה נמשך שראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו בקריעת ים סוף כי נודעת היתה בכל הארץ, והוא מאמרם ז"ל (שמות רבה כא ו) "ויבקע הים" לא נאמר אלא "ויבקע המים" מלמד שכל מימות שבכל העולם נבקעו, באופן שנתפרסמה ונראתה הישועה ההיא עד אפסי ארץ, וזהו ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו:

(ד) הריעו לה' כל הארץ וכו'. אחר אומרו כי ראוי ישירו ויזמרו מעתה ישראל שיר חדש על הגאולה העתידה, מאשר ראו אשר עשה ה' במצרים, כי כן יעשה לכל המצרים את ישראל לעתיד, הפך פניו כלפי האומות שבכללם הד' מלכויות ואומר הריעו והכנעו לה' כל הארץ, פן יקרכם כמצריים. כלומר שלעשות רצון ה' לפקוד עליהם אשר חטאו הם מגלים אותם, לא להכביד עליהם. ואם יקשה עליכם ההכנעה והשעה משחקת לכם פצחו והתחילו מעט, וזהו פצחו, ואם תעצבו עתה תשמחו לאחר זמן שלא ירע לכם בסוף, וזהו ורננו זמרו. או יכוין שתעשו בהדרגה, בתחלה פצחו בתרועה, ועוד מעט רננו רנה, ועוד מעט זמרו שנתן לכם הממשלה לעשות רצונו בעמו לא לכונת שעבוד:

(ה) ואחר שתוסיפו גם לזמר השמרו פן תתגאו ותזמרו לאלהיכם באמור כי הוא נתן לכם הממשלה, כי אם זמרו לה' כי הוא הנותן לכם כח לעשות חיל. ולא תתחילו הזמר בקול רם בנבל עשור או בתוף מתחלה כי אם לאט לאט, כי תחלת הזמר יהיה בכנור אשר קולו נמוך שהיא גילה בקצת הכנעה, וזהו זמרו לה' בכנור, ואחר כך שתפו עם הכנור קול זמרה בפה, וזהו שחזר ואמר בכנור וקול זמרה.

ובזכות שתשפילו גוים עצמכם בזמן שליטתכם ותגילו ברעדה, שאף הזמר שלכם בממשלתכם כדרך המלכים יהיה בלחש בכינור, בזה תזכו כי כשיבוא אלקינו לשפוט הארץ תשישו בשמחה, (ו) ובחצוצרות המרימים קול מצורף עם הכנעת קול שופר תריעו:

ולמה יהיה שופר אחר שאז תהיה לכם שמחה, מפני שהוא לפני המלך ה', כי יש אז ב' בחינות, על כי בא לשפוט הוא תואר מלכות, לכן צריך תרועת מלך, כי תואר "מלך" נאמר על המשפט ועל כן בעשרת ימי תשובה שהם ימי משפט אנו אומרים המלך הקדוש המלך המשפט, ולהיות ה' שהוא רחמים שאז יבוא לרחם בדין על כן הם החצוצרות. כי אז נעשה מעין מה שהיה במקדש שהיו חצוצרות מקצרות ושופר מאריך (ר"ה כו ב), וזהו שלא אמר "בחצוצרות ושופר" כי אם וקול שופר, לומר שאחר השמעת החצוצרות עדיין קול השופר נשמע. והוא כי אז יהיה כיום ראש השנה שהוא יום דין כי אז ה' ימלוך, כי תואר מלכות נאמר על המשפט כי על כן בימים הנוראים אנו אומרים המלך הקדוש המלך המשפט, והוא ברחמים כנודע, וכן יהיה לעתיד. וזהו אומרו לפני המלך ה' שהם שתי הבחינות. ואם כה תעשו שתריעו לה' כל הארץ שאפילו האומות תכנעו לפני ה' מעתה לקרוא כלם בשם ה' ולעבדו שכם אחד, כי אז עם היות יתברך בא בתואר מלך שהוא לדין עמים, יהיה ה' שהוא מדת הרחמים ולא יהיה רוגז בעולם לכם:

כי אין ספק שבהגלות מלכנו יתברך בעולם, כי (ז) ירעם הים ומלואו כי הים שנקרע ביציאת מצרים יזכור שרו פן כימי צאתנו מארץ מצרים יראנו יתברך נפלאות, וכן תבל ויושבי בה כי יעשה רושם בעולם השפל כי קדושתו תטיל מורא. ואז במקום שד' מלכיות שבא לשפוט אותם היה להם ליראה, אדרבה (ח) נהרות שהם הד' מלכיות כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה טז) שד' נהרות היוצאים מעדן הם משל אל ד' מלכיות, אז על ידי היותם לה' ימחאו כף משמחת לבב, וכן יחד הרים הם שריהם מלמעלה ירננו. והוא כי לא יהיה רוגז בדין, כי אם (ט) לפני ה' כי בא לשפוט כי בא בשם רחמים, כי ישפוט תבל בצדק שהוא בבחינת צדקה, ועמים במישרים הוא לפני משורת הדין, כמה דאת אמר ועשית הישר והטוב (דברים ו יח) ואמרו רבותינו ז"ל (רש"י שם, ב"מ טז ב) זו לפני משורת הדין:

מלבי"ם - (א) מזמור, עתה יתחיל לדבר מן ההנהגה הנסיית, עת שה' מנהיג העולם בבלתי אמצעי, שלא ע"י חקי הטבע הכוללים רק בהשגחה אישית, ומשדד חקי הטבע לגמרי, ויאמר שישירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה, שהנפלאות הם ענינים שהם מופלאים מחקי העוה"ז ומנהגיו. והנה הנהגת הטבע מיוחסת אל ידו השמאלית, וההנהגה הנסיית היא מיוחסת אל ידו הימנית (כמ"ש תעוז ירך תרום ימינך כמש"ש שמצייר שהימין מתגבר על השמאל), ובזה יש שתי מדרגות שלפעמים תנהיג הימין כפי מעשי התחתונים וכפי זכותם והערתם, ולפעמים יהיה זה באתערותא דלעילא שלא מצד זכות הדור, ומבואר אצלנו שבעת שישדד המערכה ע"י הזכות נקרא שפועל בימינו, ובעת שישדד המערכה שלא ע"י זכות ומעשה, נקרא שפועל בזרועו, כי הזרוע הוא הפרק העליון של היד שהוא המניע את היד, ומצייר שגם ראשית התנועה וסבתה היא מאתו... וז"ש כי הושיעה לו ימינו, שהוא הנסים שיעשה ע"י זכות הדור או זרוע קדשו, מה שיעשה שלא בהשקף על מעשה הדור כלל:

(ח - ט) נהרות ימחאו כף, כי יעשה שנויים בנהרות ובהרים, כמו שהיה בירדן ובנחלי ארנון, וזה יהיה לפני ה' כי בא לשפוט הארץ, פה אמר כי בא פעם אחד, כי יבא שלא ע"י אמצעי, ולכן אמר ישפט תבל בצדק ועמים במישרים, ולא אמר באמונתו, שמורה על הטבע הקבוע, רק כפי חקי המישרים: